

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
Az AJB-877/2014. ügyben**

Előadó: dr. Horváth-Egri Katalin

Az eljárás megindítása

A panaszos azért fordult az alapvető jogok biztosához, mert álláspontja szerint a magánnyugdíjról és a magánnyugdíjpénztárakról szóló 1997. évi LXXXII. törvény (a továbbiakban: Mpt.) 32. §-ában, 33. §-ában, valamint 134. § (1) bekezdés b) pontjában foglaltak alkotmányossági aggályokat vetnek fel. A beadványozót a pénztára arról tájékoztatta, hogy az egyösszegű kifizetést a 180 havi tagságot meghaladó tagsági jogviszony miatt jogszabály zárja ki, a járadék kifizetése (járadékszolgáltatás) pedig jogszabályi hiányosság, jogalkotói mulasztás miatt nem lehetséges. A beadványozó sérelmesnek találta, hogy jogszabály hiányossága, jogalkotói mulasztás miatt nem jut hozzá a magánnyugdíjpénztárba befizetett összeghez, és álláspontja szerint ez az Alaptörvény rendelkezéseinek sérelmét okozza.

Tekintettel arra, hogy a panasz alapján a felmerült a jogbiztonsággal összefüggő visszasság lehetősége, az ügyben az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 20. § (1) bekezdése alapján vizsgálatot indítottam. A vizsgálat eredményes befejezése érdekében az Ajbt. 21. § (1) és (2) bekezdése alapján tájékoztatást kértem a nemzetgazdasági minisztertől. A tényállás pontosabb feltárása érdekében az Ajbt. 26. § (1)-(2) bekezdései alapján megkerestem a Stabilitás Pénztárszövetséget is.

Megállapított tényállás

A beadványozó 1998 januárjában létesített tagságot az ING Magánnyugdíjpénztárnál, majd 2010 márciusában átlépett az AXA Magánnyugdíjpénztárba. 2012 novemberében előzetes szolgálati idő megállapítási kérelmet nyújtott be a Zala Megyei Nyugdíjbiztosítási Igazgatósághoz, melyre válaszként az Igazgatóság arról tájékoztatta 2013 januárjában, hogy 2011. december 31-éig 38 év 105 nap szolgálati időt szerzett. Ez alapján nem sikerült nyugdíjjogosultságot szereznie a magánnyugdíj-pénztári tagságának kezdetétől számított 180 hónapon (azaz 15 éven) belül.

A panaszos 2013 októberében vonult nyugdíjba 40 év 30 nap szolgálati idő figyelembevételével.

Magánnyugdíjpénztárának 2013 novemberében jelentette be igényét a felhalmozott befizetések utáni kifizetés iránt. A pénztár arról tájékoztatta, hogy az egyösszegű kifizetést a 180 havi tagságot meghaladó tagsági jogviszony miatt jogszabály zárja ki, a járadékszolgáltatás folyósítás feltételei pedig jogszabály hiányossága miatt nem állnak fenn.

A pénztár arról is tájékoztatta a beadványozót, hogy a magánnyugdíjpénztárak érdekképviselőjét ellátó Stabilitás Pénztárszövetség beadványban jelezte a Nemzetgazdasági Minisztérium felé a hiányosságot.

Fentiekre tekintettel az Ajbt. 21. § (1)-(2) bekezdése alapján a nemzetgazdasági minisztertől a következőkről kértem tájékoztatást:

- miként szabályozta a jogalkotó 1997-től kezdődően az Mpt. 134. § (1) bekezdés b) pontján alapuló releváns tárgyakat, különös tekintettel a pénztárak szolgáltatási szabályzatának kötelező tartalmára;
- járadékszolgáltatás a gyakorlatban működhet-e Magyarországon, ezt az Mpt. valóban lehetővé teszi-e;
- a járadékszolgáltatási tevékenység megkezdését megelőző, taglétszámon alapuló, a felügyeletet ellátó szerv általi engedélyezés okozhat-e az érintett pénztártagok számára hátrányt;

- gyakorlatban létezik-e ügyfélvédelmi alap, ha nem, álláspontja szerint ez okozhat-e bármilyen fennakadást a járadékszolgáltatás teljesítésében;
- a pénztárak felügyeletét ellátó Magyar Nemzeti Bank részéről érkezett-e bármilyen észrevétel, javaslat a járadékszolgáltatást esetleg érintő jogszabályi háttérrel, annak esetleges hiányosságaival összefüggésben?

A miniszter 2014 októberében válaszlevelében az alábbiakról tájékoztatót.

A magánnyugdíjrendszer az eredeti 1997-es jogalkotói szándék szerint befizetéssel maghatározott, egyéni számlára épülő rendszer azzal a funkcióval, hogy a társadalombiztosítási nyugdíjrendszerre nehezedő finanszírozási terhet idővel átvállalja. Ehhez a jogalkotó biztosított közvetlen, a biztosítottaktól származó járulékbefizetést, mint tagi felhalmozást, mely felhalmozásnak a nyugdíjszolgáltatás időszakában elégségesnek kellett volna lennie arra, hogy a pénztártag társadalombiztosítási nyugdíjának mintegy egynegyed részét kiptolja.

Az Mpt. 27. § (1) bekezdésében foglaltak alapján a pénztár a pénztártag részére a nyugdíjszolgáltatást a pénztártag által választott típusú járadékszolgáltatásként nyújtja, vagy a 28. §-ban foglaltak szerint egyösszegű kifizetésként teljesíti. Azonban a miniszteri levél keltekor hatályos jogszabály alapján a 180 hónapot meghaladó időtartamú tagsági jogviszony esetében valóban nem volt teljesíthető egyösszegű kifizetés. Az egyösszegű kifizetés egyébiránt is átmeneti, a bevezetés időszakában nyújtható szolgáltatásként funkcionált. Az Mpt. 31. § (1) bekezdésében foglaltak alapján a pénztár a járadékos időszakban lévő tagjai járadékszolgáltatását *saját járadék folyósításával vagy biztosítóintézettől vásárolt járadékkal* teljesítheti. A folyósítás módja a pénztár szolgáltatási szabályzata szerint járadékonként különböző lehet.

Az Mpt. 32.§-ában megfogalmazott, a pénztár saját folyósítású járadékára vonatkozó feltételek (tartalékok képzése, megfelelő taglétszám meglétének szükségessége) 1997 óta adottak, a pénztárak és az alkalmazott biztosításmatematikuskok tudatában voltak annak, hogy a pénztárnak amint lesznek nyugdíjas korú tagjai, járadékszolgáltatást kell nyújtania. A saját járadék nyújtására vonatkozó engedélyt a Magyar Nemzeti Bank mint Felügyelet (MNB, Felügyelet) adja ki, melyet megfelelő idővel a szolgáltatás megkezdése előtt kérnie kellett volna a pénztárnak a miniszter álláspontja szerint. Az erre vonatkozó jogszabályi háttér (pénzügyi tervezés) szintén rendezett.

Az Mpt. 33. §-ában foglaltak alapján továbbá, amennyiben a pénztár szolgáltatási szabályzata ezt a járadéktípust tartalmazza, a pénztár vásárolhat szolgáltatást biztosító társaságtól. Ennek részletszabályait a magánnyugdíjpénztárak tevékenységéhez kapcsolódó biztosításmatematikai és pénzügyi tervezési szabályokról, valamint a szolgáltatási szabályzatra és a tartalékok kezelésére vonatkozó előírásokról szóló 170/1997. (X. 6.) Korm. rendelet (Korm. rendelet) 8. §-a tartalmazza.

A szabályozás alapján a pénztár szolgáltatási szabályzatának rendelkeznie kell arról, hogy amennyiben a szolgáltatás megkezdése esedékességének időpontjára a szolgáltatás nem állapítható meg, akkor a pénztár a tag részére mekkora nagyságú előzetes járadék folyósítását kezdi meg, valamint azt, hogy miképpen és milyen határidőn belül rendezik a – szolgáltatás megállapítása után a megállapított és az előzetes járadékból adódó különbözetet.

A járadék számítására a társadalombiztosítási nyugdíjszámításra vonatkozó szabály érvényesül, amely szerint a járadék évente újra kalkulálandó és azt a hatályos szabályok szerint a várható inflációval megegyező mértékben kell emelni.

A miniszter tájékoztatót arról is, hogy 2010-et követően, a rendszer önkéntesség válásától kezdődően a jogalkotó több alkalommal visszalépési lehetőséget kínált a magánnyugdíjpénztári tagoknak.

Egyúttal felhívta minden érintett figyelmét arra, hogy a későbbiek során csak a társadalombiztosítási nyugdíjrendszer tudja garantálni a nyugdíjszolgáltatások színvonalát, tekintve, hogy 2012. január 1-jétől a magánnyugdíjpénztárak nem képezik a kötelező nyugdíjbiztosítási rendszer részét, mivel a nyugdíjbiztosítási járulékot a kötelező társadalombiztosítási rendszerbe kell megfizetni.

A megkeresésében feltett konkrét kérdésekkel kapcsolatban a miniszter az alábbiakról tájékoztatót.

- A Korm. rendelet tartalmazza a pénztárak szolgáltatási szabályzatának kötelező tartalmi elemeit.
- Álláspontja szerint, összhangban a fentiekben írottakkal, a magánnyugdíjpénztárak járadékszolgáltatásának jogszabályi akadálya nincs, ezt a hatályos vonatkozó jogszabályok lehetővé teszik. A pénztárak egyik fő funkciója a nyugdíjszolgáltatás nyújtása.
- A nyugdíjszolgáltatás a pénztár alapvető funkciója, e célból alakult ki az intézmény. Az 1998. január 1-jétől hatályos szolgáltatási szabályok, csakúgy mint az Mpt. egyéb szabályai kógens rendelkezéseket tartalmaznak. A miniszter álláspontja az Mpt. szabályrendszere a törvény céljától (1. §), az alapelvektől (5. § (3)-(4) bekezdés) és a tényleges tevékenységén (26. §-33. §) keresztül arra irányul, hogy a pénztár a tag részére nyugdíjas éveiben a társadalombiztosítási nyugdíjrendszert kiegészítő nyugdíjszolgáltatást nyújtson.
- Az Mpt. 33. §-ában meghatározott ügyfélvédelmi alap azon biztosító intézetekre vonatkozik, akiktől a pénztár járadékot vásárolna. Az ügyfélvédelmi alapra vonatkozó kikötést a biztosítókról és a biztosítási tevékenységről szóló 2003. évi LX. törvény (a továbbiakban: Bit.) már nem tartalmazza, mivel a jogalkotói szándék szerint a biztosítók szabályozása e nélkül is kellő garanciát nyújt az ügyfelek számára, így erre a feltételre való hivatkozás nélkül is megvalósulhat a járadékszolgáltatás vásárlása.
- A miniszter végül arról tájékoztatót, hogy a pénztárak felügyeleti jogkörét ellátó Magyar Nemzeti Bankkal (MNB) folyamatos konzultációt folytatnak e kérdéskörben, azonban az MNB számukra kifejtett álláspontjával, „miszerint a járadékszolgáltatás teljesítésének pusztán jogszabályi akadálya van és nem felügyeleti/pénztári mulasztása” nem ért egyet.

A Stabilitás Pénztárszövetség megkeresésemre adott válaszában az alábbiakról tájékoztatót.

A Stabilitás Pénztárszövetség (a továbbiakban: Pénztárszövetség) közel 15 éve folytat egyeztetéseket a járadékszolgáltatás jogszabályi pontosítása érdekében a magánnyugdíjpénztári tagokat érintő szabályozási anomáliák kapcsán. A kérdéses tárgykörben a Pénztárszövetség részben tagpénztáraitól tájékozódott az érintettek köréről, számáról és a problémákról, illetve az illetékes szervek, a jogalkotó felé is javaslatokat tett a helyzet rendezése érdekében.

A válasz keltekor hatályos jogszabályok értelmében a magánnyugdíjpénztárak az egyösszegű kifizetések helyett csak járadékot nyújthatnak vagy vásárolhatnak azoknak tagjaiknak, aki a tagsági ideje a 180 hónapot (15 évet) meghaladja.

A Pénztárszövetség már 2010 előtt is többször felvetette a járadékszolgáltatásra vonatkozó törvényi előírások és a tényleges lehetőségek közötti ellentmondásokat, és javaslatokat fogalmazott meg a szabályozás módosítására. Ennek nyomán került sor a korábbi 10 éves (120 hónap) határ 15 évre (180 hónap) való felemelésére, de 2012 óta is több alkalommal kifejezetten kezdeményezte a 15 éves korlát törvényi felemelését is a tagok érdekében, ám erre nem került sor.

A Pénztárszövetség álláspontja szerint a jelenlegi jogszabályi környezet nem támogatja a magánnyugdíjpénztárak gazdaságos működtetését. A járadékszolgáltatás pénztári nyújtásához a pénztárak jelen pillanatban a jogszabály szerint megkövetelt több feltételnek nehezen, vagy egyáltalán nem tudnának eleget tenni. Véleményük szerint ennek egyértelmű oka az, hogy a törvényi keretek egyáltalán nem alkalmazkodtak a 2010 óta teljes mértékben megváltozott működési feltételekhez.

A járadékszolgáltatás a válaszlevél keltekor hatályos szabályozása alapvetően 1997-ben alakult ki, amikor a jogalkotó a magánnyugdíjpénztári rendszer általánossá válásával számolt. A járadékfizetés szabályozási környezete 2010 óta alapvetően megváltozott. Ma már a pénztáraknak a korábbiakhoz képest nincs 3 millió tagja, 3000 milliárdos vagyona és évi 357 milliárd Ft tagdíjbevétele, a taglétszám 63 ezerre, a vagyonuk kevesebb, mint tizedére csökkent. Fontos hangsúlyozni a probléma kapcsán, hogy a tagság és a pénztár viszonya nem egyszerűen szolgáltató és ügyfél viszony, hiszen a tagok a pénztár kizárólagos tulajdonosai, a pénztárak kizárólag a befizetésekből vonhatják el a működéséhez szükséges forrásokat.

Az Mpt. 31. § (1) bekezdése alapján „A pénztár járadékos időszakban lévő tagjai járadékszolgáltatását a járadék 32. § szerinti folyósításával vagy biztosítóintézettől vásárolt járadékkal teljesítheti.” A pénztár szolgáltatási tevékenységének feltételeit a törvény a 32. §-a tartalmazza. Ezen szakaszok leszögezik: „a pénztár szolgáltatási tevékenységét a Felügyelet által jóváhagyott szolgáltatási szabályzat alapján kezdheti meg” Ilyen szabályzattal jelenleg egyik magánnyugdíjpénztár sem rendelkezik, és ennek egyik oka az, hogy a törvényben előírt, a pénztár által nyújtott saját járadékszolgáltatási tevékenység feltételeit nehezen tudnák a kasszák teljesíteni. A Felügyelet által elfogadott szabályzat birtokában is „amennyiben a pénztár valamely járadékát saját maga kívánja folyósítani, úgy ehhez huszonezer fő alatti taglétszám esetén legalább 3 évvel, egyéb esetben 1 évvel a szolgáltatás megkezdése előtt be kell szereznie a Felügyelet engedélyét.” Vagyis, ha ezt a 32. § (2) szakaszába foglalt korlátot nem módosítja a törvényalkotó, a jelenleg működő pénztárak háromnegyede a szabályzata elfogadását követően csak három évvel később kezdhetne járadékot (sőt, előzetes járadékot, járadékelőleget, szolgáltatni pénztártagjai részére. A biztosítóintézettől vásárolt járadékszolgáltatás törvényi háttere kifejezetten problémás, és e tekintetben a Pénztárszövetség véleménye szerint jogalkotói mulasztás lehetetleníti el a vásárolt járadék szolgáltatását.

Az Mpt. 33. § (1) bekezdése kifejezetten előírja, hogy „a pénztár járadékszolgáltatási kötelezettsége a Bit. hatálya alá tartozó, valamely, az ügyfél védelmi alapon tagsággal rendelkező biztosítóintézettől történő járadék vásárlása útján” is teljesíthető.

A Pénztárszövetség véleménye szerint az ügyfélvédelmi alap nem létező intézmény, azonban a pénztárakról szóló törvény kimondja, hogy kifejezetten és csak az ilyen alapon tagsággal rendelkező biztosítóintézettől lenne vásárolható pénztári járadék.

A járadékszolgáltatás feltételeinek kialakítása érdekében, a Pénztárszövetség évek óta, többször jelezte, hogy érdemes lenne újragondolni a járadék folyósítása feltételeit, illetve javasolta az egyösszegű kifizetés lehetőségének 20 évre történő meghosszabbítását is, tekintettel arra, hogy jelenleg a járadékszolgáltatási szabályoknak egyik pénztár vagy biztosító sem felel meg.

A Pénztárszövetség szerint járadékszolgáltatás céljára alkalmas biztosítóintézeti járadék jelenleg nem létezik a piacon. A korábbi években a biztosítói termékfejlesztés éppen az ügyfélvédelmi alapra vonatkozó kikötésre figyelemmel nem indulhatott meg. A törvényi szabályokra figyelemmel ugyanis a biztosítótársaságokkal a járadékkonstrukciókra vonatkozó tárgyalások sem indulhattak meg, tekintettel arra, hogy ilyen terméket az úgynevezett ügyfélvédelmi alap létének hiányában, az Mpt. értelmében jogszerűen a pénztárak nem vásárolhatnának.

Az Mpt. 33. § (1) bekezdése szerint ugyanis a pénztár járadékszolgáltatási kötelezettsége kifejezetten „a Bit. hatálya alá tartozó, valamely, az ügyfélvédelmi alapon tagsággal rendelkező biztosítóintézetttől történő járadékszolgáltatás útján” teljesíthető. A biztosítói járadék kialakítására tett erőfeszítésekkel párhuzamosan a pénztárak a járadékelőleg folyósításának lehetőségét is vizsgálják. A magánnyugdíjpénztárak érintett tagjai számára a járadékelőleg szolgáltatás kapcsán a pénztárakat kötő jogi szabályozás a Pénztárszövetség álláspontja szerint értelmezhető úgy is, hogy az nem teszi lehetővé az előzetes járadékok kifizetését sem. Ennek oka, hogy a pénztárak általános szolgáltatási kötelezettségüket csak vásárolt járadékszolgáltatás útján tudnák teljesíteni, tagpénztáraik a jogszabály szerint ehhez megkövetelt engedéllyel nem rendelkeznek, továbbá az előzetes járadék számítása kapcsán nem áll rendelkezésre számítási útmutató sem. A törvény szövegéből a Pénztárszövetség szerint az következik, hogy a jogszabály alapján a pénztár nem folyósíthat előzetes járadékot, amennyiben járadékszolgáltatását kizárólag biztosítóintézetttől vásárolt járadékszolgáltatás útján kívánja biztosítani, hanem csak akkor, ha a járadékszolgáltató tevékenységet is maga kívánja ellátni. A saját járadékszolgáltatási tevékenység feltételeit az Mpt. 32. § (4) bekezdése tartalmazza. Eszerint „A Felügyelet a saját folyósítási járadék feltételeit tartalmazó szolgáltatási szabályzatot – a járadékosok várható létszáma és a szolgáltatások előrelátható fedezete és biztonsági tartalékai alapján – engedélyezi. A szolgáltatási szabályzat részletes szabályait a Kormány rendeletben határozza meg.” A fenti rendelkezés egyértelműen előírja, hogy a saját folyósítási járadék feltételeit tartalmazó szolgáltatási szabályzatot a Felügyeletnek kell engedélyezni és e szolgáltatási szabályzat részletes szabályait a Kormány rendeletben határozza meg:

A Korm. rendelet 3-7. §-a szabályozza a saját folyósítási járadék feltételeit tartalmazó szolgáltatási szabályzatra vonatkozó előírásokat, ezen belül az 5.§ az előzetes járadék folyósításának feltételeit. A Korm. rendelet a pénztárak szolgáltatási szabályzatáról az 5. §-ban kimondja: „a pénztár szolgáltatási szabályzatának rendelkeznie kell arról, hogy amennyiben a szolgáltatás megkezdése esedékességének időpontjára a szolgáltatás nem állapítható meg, akkor a pénztár a tag részére mekkora nagyságú előzetes járadék folyósítását kezdi meg, valamint azt, hogy miképpen és milyen határidőn belül rendezik a szolgáltatás megállapítása után a megállapított és az előzetes járadékból adódó különbözetet”.

A Korm. rendelet 8. §-a rendelkezik a biztosítótól vásárolt járadékszolgáltatásról, mely nem ír a biztosítótól vásárolt járadékszolgáltatás esetében a pénztár általi előzetes járadék-folyósítás lehetőségéről, sőt a 8.§ (4) bekezdése deklarálja, hogy „a biztosítótól vásárolt járadékokra vonatkozóan a pénztárban semmilyen tartalékot nem lehet képezni.” A biztosítóintézetttől vásárolt járadékszolgáltatás szabályai értelmében (Mpt. 33. § (3) bekezdés) a biztosítóintézetttől vásárolt járadékkal teljesített járadékszolgáltatásra (járadékmegállapítás, egyösszegű kifizetés, öröklés) a Bit. rendelkezései az irányadóak azzal, hogy a járadékszolgáltatásra jogosultat legalább élethosszig tartó járadékban kell részesíteni. Ennek nyomán tehát a biztosítóintézetttől vásárolt járadék esetében a Korm. rendelet 5. §-a nem lenne alkalmazható. Így a pénztárak részéről előzetes járadék ez esetben sem lenne folyósítható, és arra tartalék sem képezhető. Az Mpt. 32. § (1) és (2) bekezdése egyaránt előírja a járadékelőleg-szolgáltatáshoz az előzetes engedély szükségességét.

Az Mpt 32. §-ának és a fenti rendelkezések együttes értelmezéséből a Pénztárszövetség szerint azt a következtetést lehet levonni, hogy amennyiben a saját járadékszolgáltatást tartalmazó szolgáltatási szabályzat a törvényi előírások mellett tartalmazza az előzetes járadékfolyósítás feltételeit, és annak az engedély birtokában történő megkezdését, és a Felügyelet ezt a szolgáltatási szabályzatot jóváhagyja, úgy az Mpt. 32.§ (2) bekezdésében foglalt 3 év bevárása nélkül is megkezdhető az előzetes járadék folyósítása, feltéve hogy az Mpt. 32. § (3) bekezdésében foglalt feltételek (saját tevékenységi tartalék megléte, stb.) fennállnak és azt a pénztár igazolta a Felügyelet felé.

A tényleges járadékszolgáltatás megkezdése, a járadékszolgáltatás megállapítása illetve a különbözet kifizetése pedig a 3 év bevárásával történik majd. A Pénztárszövetség álláspontja az, hogy a Felügyelet által még nem engedélyezett – az előzetes járadékfolyósítást is tartalmazó szolgáltatási szabályzat hiányában a pénztár sem a saját járadékszolgáltatást, sem pedig az előzetes járadék folyósítását jogszerűen nem kezdheti meg.

Érintett alapvető jogok

- a jogállamiság elvéből levezethető jogbiztonság követelménye [Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés: „Magyarország független, demokratikus jogállam.”].
- A szociális biztonsághoz való jog [Alaptörvény XIX. cikk (1) és (2) bekezdés: „Magyarország arra törekszik, hogy minden állampolgárának szociális biztonságot nyújtson. Anyaság, betegség, rokkantság, özvegység, árvaság és önhibáján kívül bekövetkezett munkanélküliség esetén minden magyar állampolgár törvényben meghatározott támogatásra jogosult. Magyarország a szociális biztonságot az (1) bekezdés szerinti és más rászorulóknak esetében a szociális intézmények és intézkedések rendszerével valósítja meg. (4) Magyarország az időskori megélhetés biztosítását a társadalmi szolidaritáson alapuló egységes állami nyugdíjrendszer fenntartásával és önkéntesen létrehozott társadalmi intézmények működésének lehetővé tételével segíti elő.”]

Alkalmazott jogszabályok

- Magyarország Alaptörvénye
- a magánnyugdíjról és a magánnyugdíjpénztárakról szóló 1997. évi LXXXII. törvény (a továbbiakban: Mpt.)
- a magánnyugdíjpénztárak tevékenységéhez kapcsolódó biztosításmatematikai és pénzügyi tervezési szabályokról, valamint a szolgáltatási szabályzatra és a tartalékok kezelésére vonatkozó előírásokról szóló 170/1997. (X. 6.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet)
- a biztosítókról és a biztosítási tevékenységről szóló 2003. évi LX. törvény (a továbbiakban: Bit.)

A vizsgálat megállapításai

I. A hatáskör tekintetében

Az alapvető jogok biztosának feladat- és hatáskörét, valamint az ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságokat az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény határozza meg.

Az Ajbt. 2 § (3) bekezdése szerint az alapvető jogok biztosja kezdeményezheti az Alkotmánybíróságnál a jogszabályok Alaptörvénnyel való összhangjának felülvizsgálatát. Az Ajbt. feljogosítja az alapvető jogok biztosát egy adott jogi szabályozás alapjogi szempontú vizsgálatára, valamint a jogszabály hiányosságával összefüggő intézkedések megfogalmazására.

Az Ajbt. 2. § (2) bekezdése, valamint az Ajbt. 37. §-a alapján ugyanis a biztosnak van lehetősége arra, hogy eljárjon a jogi szabályozás okozta potenciális jogsérelem gyanúja esetén. Ha az alapvető jogok biztosának álláspontja szerint a visszásság valamely jogszabály vagy közjogi szervezetszabályozó eszköz felesleges, nem egyértelmű vagy nem megfelelő rendelkezésére, illetve az adott kérdés jogi szabályozásának hiányára vagy hiányosságára vezethető vissza, a visszásság jövőbeni elkerülése érdekében javasolhatja a jogalkotásra vagy a közjogi szervezetszabályozó eszköz kiadására jogosult szervnél jogszabály vagy közjogi szervezetszabályozó eszköz módosítását, hatályon kívül helyezését vagy kiadását, illetve a jogszabály előkészítőjénél jogszabály előkészítését.

A Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 152/2014. (VI. 6.) Korm. rendelet 101 § a) pontja értelmében a nemzetgazdasági miniszter a nyugdíjjárulék- és nyugdíjbiztosítási járulékfizetés szabályozásáért való felelőssége keretében előkészíti – a szociál- és nyugdíjpolitikáért felelős miniszterrel együttműködve – a társadalombiztosítási nyugellátás fedezetére szolgáló befizetési kötelezettségekre, a magánnyugdíjpénztárakra vonatkozó jogszabályokat.

Az alapvető jogok biztosának az Ajbt. 18. (1) bekezdése értelmében vizsgálati jogköre a hatóságok tevékenységére vagy mulasztására terjed ki. Az MNB a Magyar Nemzeti Bankról szóló 2013. évi CXXXIX. törvény (a továbbiakban: MNBtv.) 39. § (1) bekezdés f) pontja szerint az MNBtv. 4. § (9) bekezdésben meghatározott feladatkörében ellátja az Mpt. hatálya alá tartozó szervezetek és tevékenységek felügyeletét. Az MNBtv. 45. § a) pontja értelmében az MNB hatóságként jár el a 39. § (1) bekezdés f) pontja szerinti szervezetek, tevékenységek feletti felügyelet gyakorlása során.

II. Az alkotmányos alapjogok és alapelvek tekintetében

Az Alaptörvény, valamint az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény hatályba lépésével az alapvető jogok biztosaként is követni kívánom a fenti gyakorlatot, így míg az Alkotmánybíróság eltérő álláspontokat nem fogalmaz meg, *eljárásom során irányadónak tekintem a testület eddigi megállapításait.* Mindezt alátámasztandó, az Alkotmánybíróság maga a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy „az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni”.

Az Alkotmánybíróság ugyanakkor a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatában azt emelte ki, hogy az adott határozatban vizsgált törvényi rendelkezések esetében már az Alaptörvény Negyedik Módosítása alapján jár el a korábbi alkotmánybírósági határozatokban foglaltak felhasználhatóságát illetően. A testület ennek kapcsán elvi élel azt mondta ki azt, hogy *„az Alkotmánybíróság a hatályát veszített alkotmánybírósági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye az, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának létalapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.”*

1. Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése értelmében Magyarország független, demokratikus jogállam. Ha összevetjük a jogállamiság elvét tekintve az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglaltakat az Alkotmány 2. § (1) bekezdésének szövegével, akkor az állapítható meg, hogy nem hozott olyan változást az Alaptörvény szövege, mely a korábbi alkotmánybírósági gyakorlat elvetését, tartalmi átértékelését indokolná. Így elvi megállapításaim megfogalmazása, az alapjogok és az alkotmányos elvek értelmezése során – ellenkező tartalmú alkotmánybírósági döntés megszületéséig – irányadónak tekintem az Alkotmánybíróság által mind az Alaptörvény hatályba lépését megelőzően, mind pedig az azt követően meghozott határozataiban, azok indoklásában kifejtett megállapításokat, következtetéseket.

Az Alkotmánybíróság felhívta a figyelmet a 30/2012. (VI. 27.) AB határozatában, az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése és az Alkotmány 2. § (1) bekezdése azonosan deklarálja a jogállami klauzulát, tehát az eddig kialakított alkotmánybírósági gyakorlat relevánsnak tekinthető a vizsgálat során.

Az Alkotmánybíróság korábbi töretlen gyakorlata alapján ennek a jogállami minőségnek nélkülözhetetlen eleme a *jogbiztonság*. Az Alkotmánybíróság által gyakran hivatkozott tétel, hogy a jogbiztonság az állam – s elsősorban a jogalkotó – kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára.

A jogbiztonság követelménye nemcsak az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is. Az Alkotmánybíróság döntéseiben felhívta a figyelmet, hogy a jogállamiságnak számos összetevője van, a jogállamiság elvéből folyó egyik legfontosabb alapkövetelmény ugyanakkor éppen a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: a közhatalommal rendelkező szervek a jog által megállapított működési rendben, a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között fejtik ki tevékenységüket.

Az Alkotmánybíróság irányadó gyakorlata szerint a jogállamiság alkotmányos alapját jelentő jogbiztonság elvének egyik garanciája a jogforrási hierarchia érvényesülése. A jogforrási hierarchia azt jelenti, hogy az alacsonyabb szintű jogszabály tartalma nem lehet ellentétes magasabb szintű jogszabály rendelkezéseivel.

2. Az Alaptörvény XIX. cikk (1) bekezdésében a szociális biztonságra való jog megteremtésére való törekvés fogalmazódik meg, Magyarország arra törekszik, hogy minden állampolgárának *szociális biztonságot* nyújtson. Anyaság, betegség, rokkantság, özvegyesség, árvaság és önhibáján kívül bekövetkezett munkanélküliség esetén minden magyar állampolgár törvényben meghatározott támogatásra jogosult. Magyarország a szociális biztonságot az (1) bekezdés szerinti és más rászorulóknak esetében a szociális intézmények és intézkedések rendszerével valósítja meg. A (4) bekezdés értelmében Magyarország az időskori megélhetés biztosítását a társadalmi szolidaritáson alapuló egységes állami nyugdíjrendszer fenntartásával és önkéntesen létrehozott társadalmi intézmények működésének lehetővé tételével segíti elő.

A magyar nyugdíjrendszer 1997-től fokozatos átalakuláson ment át. Az ún. felosztó-kirovó társadalombiztosítási nyugdíjrendszert egy új alapokon nyugvó, vegyes, többelemű rendszer váltotta fel. A magánnyugdíjpénztárakat az Mpt. hozta létre a társadalombiztosítás átfogó reformja keretében.

A nyugdíj szabályok, a nyugdíjszámítási szabályok megállapítása jogalkotói hatáskörbe tartozik, az Alkotmánybíróság több ízben kifejtette azon álláspontját, hogy a jogalkotó maga határozhatja meg, hogy milyen eszközökkel éri el társadalompolitikai céljait. A jogalkotónak széles körű, alkotmányos mérlegelési lehetősége van a nyugdíjak rendszerének kialakításával összefüggésben.¹

Az Alkotmánybíróság több határozatában kifejtette például a szociális biztonsághoz való joggal összefüggésben, hogy az nem alapjog, hanem olyan állami kötelezettségvállalás, amelynek az állam eleget tesz, ha a szociális ellátás biztosítására megszervezi és működteti a *társadalombiztosítás* és a szociális támogatás egyéb rendszereit.

III. Az ügy érdemében

1. A nemzetgazdasági miniszter 2014 októberében küldte meg megkeresésemre a válaszelevelét. Az Mpt. számos rendelkezését 2015. január 1-jei hatállyal módosította a Magyarország 2015. évi központi költségvetésének megalapozásáról szóló 2014. évi XCIX. törvény. A törvénytervezetet a jogalkotó *2014. november 20-án terjesztette be* az Országgyűlésnek, mely 2014. december 29-én szavazott az elfogadásáról. A jelen jelentés értelemszerűen elsősorban a hatályos szabályokra összpontosít.

---

¹ 43/1995. (VI. 30.) AB határozat

2. Egyösszegű kifizetés

A jogalkotó 2015. január 1-jei hatállyal módosította az egyösszegű kifizetésre vonatkozó rendelkezéseket. A jelentés nem vizsgálta a jogszabály módosításával összefüggésben a kellő felkészülési idő követelményét. A hatályos rendelkezés alapján a pénztár egyösszegű kifizetést kizárólag a pénztártag felhalmozási időszakban bekövetkezett halála esetén teljesíti a kedvezményezett részére. A jogalkotó hatályon kívül helyezte azt a szakaszt, amely lehetővé tette, hogy a pénztár egyösszegű kifizetést akkor is teljesíthessen, ha a tag kéri és a járadékon felül számára megfelelő fedezet áll rendelkezésre az egyösszegű kifizetésre is; továbbá akkor, ha a pénztártag összeszámítással sem tudott száznolcvan hónap tagdíjfizetési időszakot igazolni.

A fentiek alapján megállapítható, hogy a jogalkotó alkotmányos keretek között ésszerűsítette a módosítás folytán az Mpt. szabályait, és az Mpt. 1997-es elfogadása óta okafogyottá vált rendelkezéseket hatályon kívül helyezte.

3. Járadékszolgáltatás

A járadékszolgáltatással összefüggésben a beadványozó azt sérelmezte, hogy a járadék kifizetése jogszabályi hiányosság miatt nem lehetséges.

Az Mpt. hatályos 27. §-a értelmében: *„A pénztár a pénztártag részére nyugdíjszolgáltatást a pénztártag által választott pénztári járadékként nyújtja, vagy biztosító intézménytől vagy nyugdíj szolgáltató intézménytől vásárolt életjáradékként folyósítja. A pénztári járadék jogcímét és mértékét, valamint időpontját e törvény alapján a pénztár szolgáltatási szabályzata határozza meg. A 28. § (1) bekezdés a) pontja szerinti egyösszegű kifizetés nem minősül szolgáltatásnak.”*

Az Mpt. 32. § (1) bekezdése szerint *„a pénztár a járadékszolgáltatási tevékenységét a Felügyelet által jóváhagyott szolgáltatási szabályzat alapján kezdheti meg. A pénztár által folyósított járadékszolgáltatást is tartalmazó szolgáltatási szabályzatot a Felügyelet a (3) bekezdésben meghatározott feltételek teljesülése esetén engedélyezi. (2) A pénztár szolgáltatási szabályzatának a pénztári járadéokra vonatkozó előírásokat, valamint a szolgáltatások kifizetéséhez kapcsolódó biztonsági tartalék képzésének és felhasználásának szabályait kell tartalmaznia. Ha a pénztár a járadékot saját maga kívánja folyósítani, úgy ehhez a szolgáltatás megkezdése előtt be kell szereznie a Felügyelet engedélyét. (3) A pénztár által nyújtott saját járadékszolgáltatási tevékenységhez biztonsági tartalékot képez. (4) A Felügyelet a saját folyósítási járadék feltételeit tartalmazó szolgáltatási szabályzatot a járadékosok várható létszáma és a szolgáltatások előrelátható fedezete és biztonsági tartalékai alapján engedélyezi. A szolgáltatási szabályzat részletes szabályait a Kormány rendeletben határozza meg.”*

A jogalkotó módosította a pénztár szolgáltatási tevékenységének feltételeit, különös figyelemmel az Mpt. 32. § (2) bekezdésének módosítást megelőzően a járadékszolgáltatás időbeli korlátozására vonatkozó szabályára. Hatályon kívül helyezte tehát azt a követelményt, mely szerint amennyiben a pénztár valamely járadékát saját maga kívánja folyósítani, úgy huszonötezer fő alatti taglétszám esetén a Felügyelet engedélyét a szolgáltatás megkezdése előtt „legalább 3 évvel, egyéb esetben 1 évvel” kell beszereznie. *A módosult rendelkezés összhangban áll a Pénztárszövetség elvárásával is, és elhárítja a járadékszolgáltatás teljesítésének azon akadályait, amelyek a fenti 3, illetve 1 éves várakozási időből adódtak.*

Az Mpt. 33. § (1) bekezdése értelmében *„a pénztár járadékszolgáltatási kötelezettsége a Bit. hatálya alá tartozó biztosítóintézettől történő járadék vásárlása útján is teljesíthető. A járadék vásárlásának forrása a pénztár erre vonatkozó szolgáltatási tartaléka. A biztosítóintézettől vásárolható járadékok azonosak azzal, amelyet a pénztár maga is felajánlhat [27. § (2) bekezdés].”*

A módosítás értelmében tehát az Mpt.-ben 2015. január 1-jétől nem szerepel az a feltétel, hogy a pénztár csak olyan biztosítóintézetől vásárolhat járadékot, amely az ügyfél védelmi alapon tagsággal rendelkezik. Ezzel összefüggésben rá kell mutatnom ugyanakkor, hogy a 2004 májusában hatályba lépett Bit. már nem tartalmazta az ügyfélvédelmi alap létrehozására vonatkozó kötelezettséget, szemben a biztosítókra vonatkozó korábbi szabályozással. *Jogalkotói mulasztásnak tekinthető mindazonáltal, hogy az Mpt. és a Bit. összhangját e tekintetben csak több mint tíz éves késlekedéssel teremtette meg a jogalkotó.*

Az Mpt. 33.§ (1) bekezdés kapcsán felhívom a figyelmet arra is, hogy az Mpt. Magyar Közlönyben megjelent, valamint a Jogtárban is megtalálható változata hivatkozik e törvény 27. § (2) bekezdésére (járadékszolgáltatás típusai), mely bekezdést a módosító jogszabály hatályon kívül helyezett. Ez a helytelen hivatkozás értelemzavaró lehet.

Az Mpt. 134. § (1) bekezdésének b) pontja felhatalmazza a Kormányt, hogy rendeletben állapítsa meg a pénztárak szolgáltatási szabályzatának kötelező tartalmára, az aktuáriusi értékelésre, a szolgáltatások biztosításmatematikai tartalmára, más biztonsági tartalékképzésre vonatkozó rendelkezéseket, valamint a hozamszámításra, annak módjára, továbbá a befektetési kockázatokat kiegyenlítő tartalékra vonatkozó szabályokat, illetőleg a halandósági tábla alkalmazásának feltételeire vonatkozó rendelkezéseket és a szolgáltatás engedélyezésének és a tartalékolásnak a részletes szabályait. Az Mpt. felhatalmazása alapján kiadott Korm. rendelet 1997. október 14-én lépett hatályba.

Az Mpt. alapján a szolgáltatási szabályzatnak a következőket mindenképp tartalmaznia kell a járadékszolgáltatás kapcsán:

- a pénztári járadék jogcímét és mértékét, valamint időpontját (Mpt. 27.§)
- a pénztári járadékra vonatkozó előírásokat, valamint a szolgáltatások kifizetéséhez kapcsolódó biztonsági tartalék képzésének és felhasználásának szabályait (Mpt. 32. § (2) bekezdés).

A fenti szabályok tükrében áttekintettem a vonatkozó Korm. rendelet tartalmát. A Korm. rendelettel összefüggésben általánosan megállapítható, hogy összhangban a miniszter álláspontjával, az tartalmilag valóban meghatározza az Mpt. 134. §-ának felhatalmazása alapján a szolgáltatási szabályzat legfontosabb és az Mpt.-ből következő elemeit. Hatásköröm hiányában nem áll módomban állást foglalni abban a kérdésben, hogy mi akadályozhatott egyes pénztárakat a szolgáltatási szabályzat elfogadásában. Ugyanakkor, tekintettel arra, hogy a pénztárak egy meghatározott szolgáltatás nyújtására jönnek létre, ennek feltételeként rendelkezniük kell szolgáltatási szabályzattal.

4. Az MNB feladatai

Az Mpt. 32. § (5) bekezdése az MNB mint Felügyelet számára is meghatároz feladatokat: *„előírhatja a szolgáltatási szabályzat megváltoztatását, illetőleg intézkedhet és bírságot szabhat ki, ha a szabályzat valótlan adatokat tartalmaz, illetőleg a szabályzattal szemben támasztott jogszabályi követelményeknek nem felel meg.”*

Az MNBtv. 158. § (1) bekezdése értelmében az MNB elnöke a pénzügyi közvetítőrendszer stabilitása érdekében javaslatot tehet a Kormánynak jogszabály megalkotására vagy törvényalkotás kezdeményezésére, illetve a Kormány tagjának jogszabály megalkotására. Az MNB elnökének döntése szerint a javaslattétel a nyilvánosság útján is történhet. A (2) bekezdés értelmében az MNB elnökének a Kormánynak tett, az (1) bekezdésben meghatározott javaslatával összefüggésben a Kormány nevében a pénz-, tőke- és biztosítási piac szabályozásáért felelős miniszter, a Kormány tagjának tett javaslat esetén a Kormány tagja a javaslat kézhezvételét vagy nyilvánosságra hozatalát követő 15 munkanapon belül köteles az MNB elnökét – amennyiben a javaslattétel is a nyilvánosság útján történt, a nyilvánosság útján – tájékoztatni a jogszabály megalkotására, illetve kezdeményezésére irányuló eljárás megindulásáról, törvényi szintű szabályozás esetén az Országgyűlés elé

terjesztés határidejéről, rendeleti szintű szabályozás esetén a kihirdetés határidejéről, jogszabály megalkotására, illetve kezdeményezésére irányuló eljárás hiányában a Kormány – a Kormány tagjának tett javaslat esetén – a Kormány tagja döntésének indokairól.

A fentiekre figyelemmel álláspontom szerint tehát az MNB-nek kettős feladata van a szolgáltatási szabályzattal kapcsolatban. Mint hatóság egyrészt ellenőrzési, felügyeleti kötelezettséggel, valamint a szabályzat tartalmával összefüggő javaslattételi joggal rendelkezik. Amennyiben a pénztárak járadékszolgáltatását, illetve a szolgáltatási szabályzat tartalmát érintően azt állapítja meg, hogy a pénztárak esetleges mulasztása a nem megfelelő jogszabályi rendelkezésekre vezethető vissza, akkor maga is kezdeményezheti a jogszabály módosítását.

Összességében megállapítható, hogy a szociális biztonsághoz fűződő alapjoggal összefüggő visszásság veszélyét hordozta tehát az a helyzet, ha a magánnyugdíjpénztárak – részben a szabályozás fent kifejtett hiányosságai miatt – nem tudták garantálni, hogy a tagok a jogszabályi előírásoknak megfelelően juthassanak hozzá a járadékhoz. A 2014-ben történt jogszabályi változások a rendelkezéseimre álló információk alapján alkalmasak arra, hogy a jövőre nézve orvosolják a hiányosságokat, ugyanakkor a felügyeletet ellátó MNB-nek van lehetősége annak meghatározására, hogy milyen további intézkedések szükségesek a járadékszolgáltatás jogszabályszerű nyújtása érdekében.

Intézkedéseim

A feltárt visszásság jövőbeni megelőzése érdekében az Ajbt. 31. §-a alapján *felkérem Magyar Nemzeti Bank elnökét*, hogy

- ellenőrzési jogkörében eljárva segítse elő, hogy a járadékszolgáltató pénztárak teljesíthessék szolgáltatási szabályzattal összefüggő kötelezettségüket;
- tekintse át a magánnyugdíjpénztárak szolgáltatási szabályzatának tartalmára vonatkozó módosult, hatályos szabályokat, és amennyiben ennek során arra a következtetésre jut, hogy a pénztárak járadékszolgáltatási kötelezettségükkel összefüggő esetleges mulasztását a nem megfelelő jogszabályi rendelkezések eredményezik, soron kívül kezdeményezze az Mpt., illetve a Korm. rendelet módosítását.

Budapest, 2015. április

Székely László sk.